

hrane. Svojim radom “Kemij-sko nasilje nad hranom i prava djece” naglašava da je rastući trend narušenog zdravlja djece alarmantno upozorenje koje bi trebalo rezultirati zaustavljanjem ili barem usporavanjem ovakvih nasilnih intervencija u hranu.

Iz opisanih radova vidimo da je medicinska i socijalna njega o bolesniku potencirana kada je taj bolesnik dijete. Dijete nije sposobno samostalno odlučivati i preuzimati odgovornost pa je, kako je u uvodnoj riječi istaknuo

urednik Čović, unutar odgovornog društva ili onog koje takvo želi biti, potrebno izgraditi sisteme zaštite koji se odnose na prava djece, a posebno na zaštitu djece pacijenta. Interdisciplinarnan pristup simpozija i Zbornika, koji je iz njega proizašao, doprinio je sagledanju problema medicinske i socijalne njege o djeci pacijentima iz šireg ugla i iznalaženju rješenja za probleme koje ovakva pitanja sa sobom nose.

Nikolina Čavar

### Iva Rinčić – Amir Muzur: *Fritz Jahr i rađanje europske bioetike*, Pergamena, Zagreb, 2012., 332 str.

Kao plod višegodišnjeg istraživanja dvoje autora – Ive Rinčić i Amira Muzura – pojavio se u tvrdi uvez pripremljen i sistematiziran niz njihovih zajedničkih članaka posvećenih Fritzu Jahru, njegovoj misli i životu, ali i njegovu mjestu i značaju za uspostavljanje novog strujanja u bioetičkim vodama, koje će zasigurno biti obojeno evropskom misaonom tradicijom. Sam naslov to već pokazuje: *Fritz Jahr i rađanje europske bioetike*. Knjiga je izašla kao 23. u nizu biblioteke

Bioetika, a pod okriljem izdavačke kuće Pergamena.

U prvome dijelu, “Fritz Jahr i rađanje bioetike”, autori pregledno, jasno i temeljno prikazuju život Fritza Jahra, služeći se prvi put izvornim arhivskim dokumentima, prikupljenima na istraživanju u Jahrovu rodnome Halleu, a od kojih su mnoge i priredili te objavili kao faksimile, što knjizi daje posebnu dokumentacijsku vrijednost. Prikazan je i cjeloviti opus Fritza Jahra, pri čemu treba

naglasiti da do ove knjige nije postojala sistemska obrada tog opusa, budući da su u taj prikaz uvršteni neki od Jahrovih članaka pronađeni pri samom završetku pripreme knjige. Raspravlja se također o Jahrovim gledištima o edukaciji te važnosti i utjecaju Ignaza Bregenzera na razvoj Jahrove misli.

Drugi dio nosi naslov "Drugo rađanje bioetike", a u njemu se istražuje mjesto i značaj Fritza Jahra u općem bioetičkom kontekstu. Pokazuje se povijesno prvenstvo Jahrove ideje od formulacije samog termina pa do pionirskog određenja bioetike kao discipline. Jahrova koncepcija bioetike nadalje se postavlja u odnos s drugim viđenjima discipline (potterovskom i georgetownovskom). U tom smislu dat je i kritički osvrt na činjenicu da je ne samo favorizirana bioetika američkih korijena već je samo otkriće Jahra i njegovih ideja svjesno ignorirano i tek se rijetki autori trude ispraviti tu nepravdu. Mogli bismo reći da je to možda i osnovna idejna motivacija u podtekstu ove knjige: ukazati na činjenicu da je Jahr prvi skovao termin "bioetika" i dao mu određenje, ali i da možemo graditi već na temeljima tih ideja daljnje poticajne korake u unapređivanju discipline za koju se ponekad čini da je zašla u slijepe ulice svog ra-

zvitka. Radi lakšeg razumijevanja Jahrova potencijala u tom pravcu autori su odlučili preko razvoja bioetike u Hrvatskoj prikazati njezin razvojni put od nove medicinske etike preko globalne bioetike do koncepta integrativne bioetike. Upravo u posljednjemu nalaze najveći misaoni potencijal, a Jahra lociraju kao novi idejni impuls koji s jedne strane u simboličkom smislu "vraća" bioetiku u Evropu, a s druge strane svojim sadržajem može ponuditi smjernice za plodan razvoj "evropske", odnosno "evropeizirane" bioetike, novog pristupa koji će kroz model integrativne bioetike ukorporirati u sebe filozofskopovijesnu dimenziju i tako možda ponuditi neka nova rješenja i otvoriti druge mogućnosti u bioetičkim nedoumicama.

U trećem dijelu pod naslovom "Sabrani članci Fritza Jahra" doneseni su po prvi put u cijelosti na jednome mjestu svi dosad pronađeni Jahrovi članci, koje je Amir Muzur s njemačkoga preveo na hrvatski. Prijevod ovih 22 članaka omogućuje hrvatskoj akademskoj zajednici cjelovit i kvalitetan uvid u djelo Fritza Jahra, čime se hrvatskim bioetičarima pruža daljnje sudjelovanje u samom vrhu bioetičkih zbivanja, a prevodiocu i priređivačima knjige zaslužen priznanje za jedinstve-

nu valorizaciju Jahrova opusa.

Ovom knjigom autori su potvrdili plodnost i sistematičnost rada hrvatske bioetičke zajednice, ali su postavili i nove temelje i zadali neke nove smjernice za njezino daljnje dinamično razvijanje i oplemenjivanje. Diskusija o Fritzu Jahru tek je u punom smislu započela, a upravo su autori najvećim dijelom za to zaslužni, ne samo na lokalnoj već i na globalnoj razini. Dovoljno je istaknuti da su sudjelovali na svim važnijim događanjima i skupovima vezanima uz misao Fritza Jahra, a Amir Muzur jedan je od urednika

zbornika simptomatičnog naslova za uvid u poveznicu između integrativne bioetike, Fritza Jahra i svjetske bioetike (*Fritz Jahr and the Foundations of Global Bioethics: The Future of Integrative Bioethics*, uredili A. Muzur. i H. M. Sass, Lit, Münster, 2012).

Puna valorizacija Jahrovih ideja i misli tek nas čeka. Međutim, bez ove knjige bio bi taj put ne samo otežan već sasvim nemoguć, jer je ona postavila kamen temeljac u istraživanju života i djela ovog originalnog njemačkog mislioca.

Igor Eterović

## Fritz Jahr i njegov doprinos evropskoj bioetici

Amir Muzur, Hans-Martin Sass (ur.), *Fritz Jahr and Foundations of Global Bioethics – The Future of Integrative Bioethics*, Lit, Berlin, 2012, str. 384.

Bioetika je podgrana praktičke filozofije o kojoj se u posljednjih nekoliko decenija mnogo zbori, propovijeda i piše. Predmet bioetike prvenstveno je usmjeren k etičkoj refleksiji medicinskih i ekoloških problema jučerašnjice,

sadašnjice i sutrašnjice. Historijski posmatrano, doskora se držalo da je kovač neologizma bioetika američki onkolog holandskog porijekla, sada već pokojni profesor Van Ransslear Potter (1911–2001). Prvi je upotrijebio navedeni pojam